

cevi z dvema coloma votline dobre. Naredil sem že v petnajstih krajih take vodotoče: nekateri so že po deset let stari, pa vendar jih ni bilo treba popravljati, in voda ima vse boljši okus kakor pa v lesenih. V Ribnici je največi vodotoč še čez 2000 sežnjev dolg in vso zimo teče petkrat čez vodo in trikrat v breg.

Kdor bi želel kaj takega napraviti, naj mi pisмено naznani; zdaj v zimskem času grem jaz na svoje stroške sam pogledat. Roba je tako dobra, da vsakemu za deset let dober stojim, če pa vodotoč ostane deset let, je brez dvombe za sto let dober. Cena je po visokosti votline, cevi z votlino $1\frac{1}{2}$ cola se po 1 gold. seženj v zemljo položi.

Andrej Net,
posestnik na Kokrici pri Kranji (pošta Kranj).

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

I. O poljščini in o poljskih okvarbah (škodah).

(Dalje.)

§. 4. Zunaj zaprtih ali drugače ograjenih prostorov ne sme nobeno živinče ostati prosto brez pazke.

Če so kraji taki, da je treba izimkov od tega ukaza, utegne te izimke občinski odbor dovoliti.

§. 5. Živina se zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov sme pasti samo pod očmi pripravnega pastirja.

Na takih pašnikih, kateri so tako ozkega prostora ali tako ležé, da se je po pravici bati, da ne bi živina prestopila na tuja tla ali sploh utegnila okvariti tujo poljščino, naj se živina primerno z ozlicami (štriki) priveže h kakej trdno stoječej stvari, ali naj se vodi s povodcem (paša na povodci).

§. 6. Na zemljiščih, katera niso od vseh strani tako ograjena, da ne more živina iz njih stopiti, prepovedana je po noči vsaka paša, tudi na povodci.

Kodar so posebne razmere, ondod utegne občinski odbor izimke od te prepovedi dovoliti o posebnih pašnikih.

§. 7. Živina se na pašo in s paše sme samo po dnevi goniti.

Po tej postavi se dan od noči tako razloča, da se v dan šteje ves čas, kar ga je jedno uro pred solničnim vzhodom do jedne ure po zahodu.

§. 8. Če so potje na pašo taki, da se je po pravici bati, da ne bi na pašo gnana živina okvarila tuje poljščine, utegne občinski odbor prepovedati, da po tistih koséh potov, katere on zaznamena, živina ne ide na pašo drugače, nego li živinče k živinčetu privezano, ali na povodcih.

§. 9. Politično okrajno oblastvo sme po razmerah kacega kraja poljščini v obrambo prepovedati, da se po noči tuje živinske črede po cestah in potih mej ograjenimi njivami ali travniki ne smejo goniti drugače, nego li pod pazko posebnega izpremljajča, katerega postavi župan in ga živinski gonjáč plača po taki ceni, kakoršno je oblastvo potrdilo.

§. 10. Živina se goniti ali pasti na tujem zemljišči sme — razven če to dovoljujejo kake posebne pravice — samo tedaj, kedar dotični gospodar izrekoma privoli.

To posebno tudi veljá o paši po tujih ledinah (prahah) in strniščih ter ob potih in po mejnih obrónkih med njivami.

§. 11. Pábirkovati po vrtilih, zasadih, vinogradih ali po njivah in travnikih je od solnčnega zahoda do vzhoda (§. 7) gladko prepovedano, a drugače je svobodno samo s privolitvijo dotičnega gospodarja.

§. 12. Posebnim kosovom občinskega okoliša, kateri imajo v sebi ali samo ali po večini take vinograde raznih gospodarjev, da se držé drug drugemu, utegne občinski odbor, dogovorni s temi gospodarji, po oznani, kakoršno je v tistem kraju navadno, razglasiti prepoved, da se v tem okoliši trgatav ne sme začeti pred tistim dnevom, ki ga je občinski odbor postavil. Izimek od tega naj župan posameznim vinogradnikom dovoli tedaj, ako izrekó, da sami povrnejo troške, kar bi jih utegnili biti od posebnih čuvajskih preskrbíl, potrebnih drugim vinogradom v obrambo za to, ker so oni po svojih vinogradih jeli poprej trgati.

(Dalje prihodnjič.)

Zdravniške stvari.

Domač pomoček za vnetico vratú.

Dirne me vselej globoko v srce, ko slišim, kako še zmirom unetica grla (Rachenbräune) razsaja pri vas v Ljubljani.

Ponudim tedaj „Novicam“ hišen pomoček, ki se gostokrat rabi na Ogerskem in Hrvaškem, pa tudi včasitukaj na Dolenskem; nedavno sta mi dva tukajšnja očeta pravila, da sta deca že blizo umrjajoča, katerima so zdravniki že vse upanje odrekli, ozdravila ž njim in sicer prav hitro v eni noči. Ta pomoček je navadna ilovica in vinski jesih. Mešata se skupaj, da izgledata kakor gost močnik, ki se dá na žrjavico greti, dene se potem v povitke (Umschläge) in ti se denejo spredej na vrat in sicer tako, da, ko se začne en povitek izhladevati, se precej drug na vrat dene. Zato treba zmiraj več povitkov pripravljenih imeti na žrjavici ali prav za prav na kakošni reni, na kateri navadno grejejo tak močnik. Pokladajo se pa povitki tako vroči na vrat, kakor jih more otrok prenesti; to se pa najbolje spozná iz tega, da mati ali kaka druga oseba povitek na svoj oko dene; kolikor more naše navadno oko vročine prenesti, toliko je more tudi otroški vrat. — Dolenci rabijo ta pomoček tudi močno pri prešičih bolnih za vnetico vratú (kušarjih) in neki s prav dobrim vspehom.

Dostavek vredništva. Nasvetovano v teh prijateljskih vrsticah zdravilo je po vsem enako onim gorkim okladkom, ki se narejajo iz lanéne moke ali lanénega semena, in so jako koristni pri tisti otroški vnetici vratú, ki ima svoj sedež v sapniku in kateremu tudi po naše golte (häutige Halsbräune) pravijo; al bistvo te vnetice in njenih nasledkov (limfatičnih eksudatov, kožicam podobnih, zato imé „häutige Bräune“) je vse drugo nego pri tej novi vnetici, ki ima svoj sedež bolj v grlu in katere bistvo obstaja v snetji vnetih delov in nagli spridbi krvi, iz katere izhaja ona grozna kužnost te bolezni, ki je ni pri navadni vnetici vratú. Če tedaj vendar nasvetovani pomoček „Novice“ razglasijo, nočejo s tem ga proglasiti za zdravilo zoper snetjavo vnetico grla, ki dandanes morí otroke pa tudi odraslene, da ne bi stariši zapeljani bili prave zdravniške pomoči ne iskati; razglasijo ga le za dobro zdravilo pri navadni vnetici vratú, kakor je tudi moka lanénega semena.

Zgodovinska drobtinica.

Od kod ima Kranjska dežela svoje imé?

Spisal Poženčan v letopisu slovenskega društva 1849. 1.

Krajnska dežela ima svoje imé od besede „kraj“; bila je nekdaž na kacih pet krajev razdeljena.

En kraj so nekdanji Rimljani imenovali Karnia, po naše Krajna. Letá kraj je obsegel današnja Furlanijo in Goriško knežijo. Da je ta kraj bil nekdanj krajnski, zraven imena Karnija še dandanašnji ostanki slavenskega naroda po Furlaniji spričujejo.

Drugi kraj je bil Japidija, to je, današnji Kras, Istra, Čičarija, Pivka, Menišija.

Tretji kraj je bil Liburnija. Le-sem je spadalo kar je dandanašnji okoli Senjske Reke. „Novice“ v 35. listu leta 1846 (iz „Mitth. des hist. Ver. für Krain Nr. 8) so opomnile, da je bila Kranjska dežela nekdanj veliko večja kot zdaj; da sta bila v začetku 16. stoletja tudi Reka in Trst z Istro vred pod Kranjskim vodstvom.

Četrti kraj je bil en kos Norika (Noricum), to je, današnje Gorenjsko.

Peti kraj, to je današnje Dolensko, je bil en kos Panonije.

V toliko krajev razdeljeno deželo so po vsi pravici Krajnsko ali Krajna imenovali. Latinševalci so pozneje iz „Krajna“ napravili ime Carniola, ali kakor jo Lunemannov „deutsch-lateinisches Handwörterbuch nach Schellers Anlage bearbeitet. Leipzig 1826“ imenuje, Carniola. Letó je zmanjševalno ime kakor „filiola“ hčERICA od „filia“ hči.

Da jo latinševalci zmanjševalno imenujejo, ni se čuditi; saj je na pol manji, kot je bila nekdanj.

Politične stvari.

„Vojske je treba, in vojska mora priti.“

Ta jako tehtni in osupljivi izrek najdemo v brošuri, ki je pod naslovom „Betrachtungen über die Organisation der österreichischen Artillerie“ (premišljevanja o uredbi Avstrijskega topničarstva) na Dunaji na svetlo prišla. Kakor je brati v časnikih, je oče te brošure nadvojvoda Ivan Salvator, obristlajtenant pri topničarstvu, vojak z dušo in telesom; ker je pa nadvojvoda, dasiravno praktično izobražen viši častnik, še le 22 let star, se obče misli, da je on brošuri le boter, za katerem se skriva pravi oče nadvojvoda Albrecht.

Naj pa si bo, kakorkoli, istina je, da je brošura prišla iz cesarjeve rodovine in deloma zarad tega, deloma pa zavoljo političnih misli, ki so v nji izražene, trešila v ustavoverski tabor kakor bomba. Ustavoverci in prusaki so bili po nji tako osupnjeni, omamljeni, da so sprvega kar omolknili; ko so pa zopet prišli do sape in spoznali, da jim bomba ni odnesla glav, so jo skušali gasiti s tem, da so ime pisatelja zamolčali; ko se je pa vendar-le zvedelo, da je bomba bila vržena iz najvišega kroga, so jej skušali moč vzeti s tem, da so se nanašali na mladost pisateljevo, češ, „kaj vé tak mladič o političnih razmerah Avstrijskih!“

Brošura, ki je v kratkem doživela že drugi natis, spada v dva dela: v strogo vojaško-strokovnjaški in v politični del. Prvega, ki povdarja posebno to, da se mora ločiti navadno topništvo od onega za trdnjave ter vtrditi meja Avstrijska zlasti proti Pruski s trdnjavami, ki bi potrebovale 5115 topov, — hvalijo v razumnih vojaških krogih kot mojstersko strokovnjaškega, ki je pa namenjen le bolj vojaškemu občinstvu, tedaj se mi ne bomo dalje z njim pečali; velike važnosti in pomenljivosti za nas in za vsakega Avstrijanca pa je drugi del, ki se spusti v premišljevanje sedanjih razmer Avstrijskih in zdaj vladajočega sistema. Predno dalje o tej brošuri spregovorimo, naj podamo svojim bralcem odlomek iz družega dela, ki se tako le glasi:

„Ko so prišli do prepričanja, da si interesi Avstrije in Rusije niso nasprotni in ko so se po prijateljskem približanju vsa „nesporazumljenja“ (pomote) poravnala, se je tudi na radost vseh Avstrijskih domoljubov ustavilo vtrjenje Přemysla. Naj bi se pa tudi približanje k Rusiji vtrdilo s trajno zvezo zidano na spoznanje vzajemne koristi, kajti le v tem je poroštvo srečne prihodnosti monarhije. V vojniškem oziru je zveza z Rusijo toliko, kakor zavarovanje hrbta; kam se imamo obrniti s čelom, to je določno izrečeno.“

Po pisateljevih in vsacega pravega Avstrijana mislih mora tedaj Rusija nam biti naslomba, čelo pa moramo obrniti tje, od koder nam preti nevarnost, in to je Pruska.

„Vkljub vsemu zagotavljenju prijateljstva — razpeljuje pisatelj dalje — nam mora biti to popolnoma jasno, da se bližnje Prusko-nemško kraljestvo skuša na vse kraje razširjati in s tem preti celoti naše monarhije. Druženje in prisvajanje dežel na podlagi narodnosti je postalo kopito, po katerem se zdaj države kujejo, in to je gotovo bil nagib velikim vojskam novejša dôbe. Kdo bi se pri tem takem vbratil opravičene skrbí gledé naše drage, pa nesrečne domovine?“

Potem toži pisatelj, da se v Avstriji vse, kar je mogoče, zgodi, da bi se uničil vpliv onih, ki si prizadevajo raztrgati one mreže, katere se iz Pruskega čez Avstrijo mečejo; pa vkljub vsemu zatiranju je vendar še mnogo Avstrijskih domoljubov, ki bodo zabranili, da bi se vresničilo to, kar zunanji sovražniki tako radi trdijo, namreč:

„Razpad Avstrije je le še vprašanje zaradi časa in za to ni treba nobene vojske.“

„Vojske je treba — pa trdi pisatelj — in vojska mora priti, ker se našim sosedom sline cedé po krasni deželi ob Donavi in je Nemčije mejam treba razširiti se tudi proti vzhodu. Kakor se je Avstrija od nekdanj že potezala za svoje dobro pravo, tako se bo borila vselej za svoj obstanek. Potem veljá zadnji odločilni boj. Naj bi se čas, kar ga je še do tje, vporabljal za to, da se vsaj prvi pogoji srečne brambe vstvarijo.“

Tako piše nadvojvoda. Tedaj tiste misli, zarad katerih so bili Čehi, smo bili mi Slovenci in drugi Slovani preganjani, psovani in zatirani, tedaj prav tiste misli so prodrle zdaj v najvišem krogu. Nadvojvoda vidi srečo in obstanek Avstrije le v trdni zvezi z Rusijo, on spozná, da na severu preži zmaj, ki čaka le ugodnega trenutka, da bi hlastnil po Avstriji ter jo pogoltnil vso ali bi ji vsaj odtrgal najlepši kos. Pruska pa tudi potrebuje za svoj obstanek vse Nemce, mora jih zediniti tudi, kar jih je na Avstrijski zemlji, sicer ji ni prihodnost zagotovljena. Zato si pa že zdaj pripravlja terên, na katerem bi jej bil zagotovljen srečen izid vojske. Kakor kača prevleče svojo žrtev s polzko slino, jej polomi rebra in kosti, predno jo požre, tako si pripravlja Pruska Avstrijo za plen. Po krajinah Avstrijskih se širi Prusaška kuga, dobrika se Magjarom; tako bi bila Avstrija kmalu prevlečena s Prusko slino in bi naglo smuknila z maju v žrelo, zlasti če bi se Magjari pridobili in tako bile tudi kosti Avstrije polomljene.

Kdaj že je vsa opozicija s sedanjim pogubljivim sistemom nezadovoljnih Slovanov — izvzemši vešaste Poljake — slutila in spoznala to nevarnost ter opominjala k previdnosti nasproti Pruski! Al niso je poslušali, marveč očitati jej sovraštvo do nemškega naroda.

No, kaj pa zdaj, ko iz najvišega kroga, iz ust